

Trin dirywiad macwlaidd gwlyb sy'n gysylltiedig â henaint drwy droi'r macwla a'i ail-leoli ar y llygad

*Mae 'arweiniad
Techlechydd' NICE
yn rhoi cyngor i'r
GIG ar pryd a sut y
gellir defnyddio
triniaethau
llawfeddygol
newydd mewn arfer
clinigol.*

Mae'r daflen hon yn ymwneud â phryd a sut y gellir defnyddio llawdriniaeth yn y GIG i droi ac ail-leoli'r macwla er mwyn trin pobl sydd â dirywiad macwlaidd gwlyb sy'n gysylltiedig â henaint (AMD). Mae'n egluro'r canllawiau (cyngor) gan NICE (y Sefydliad Cenedlaethol dros lechyd a Rhagoriaeth Glinigol).

Mae arweiniad Techlechydd yn gwneud argymhellion ar ddiogelwch triniaeth a pha mor dda y mae'n gweithio. Mae ymyriad yn brawf, triniaeth neu lawdriniaeth sy'n cynnwys torri neu wneud twll yn y croen, neu endosgop i edrych y tu mewn i'r corff, neu ffynonellau ynni fel pelydrau-X, gwres neu uwchsain. Nid yw'r canllawiau yn cynnwys p'un a ddylai'r GIG ariannu'r driniaeth ai peidio. Gwneir penderfyniadau ynglŷn ag arian gan gyrff lleol y GIG (ymddiriedolaethau gofal sylfaenol ac ymddiriedolaethau ysbyty) ar ôl ystyried pa mor dda y mae'r driniaeth yn gweithio a ph'un a yw'n werth am arian i'r GIG.

Ysgrifennwyd y daflen hon i helpu pobl y cynigiwyd y driniaeth hon iddynt fel y gallant benderfynu p'un a ddylent gytuno (cydsynio) iddi ai peidio. Nid yw'n disgrifio dirywiad macwlaidd gwlyb sy'n gysylltiedig â henaint na'r driniaeth yn fanwl - dylai aelod o'ch tîm gofal iechyd hefyd roi gwybodaeth lawn a chynghor i chi ar y rhain. Mae'r daflen yn cynnwys rhai cwestiynau y gallech fod am eu gofyn i'ch meddyg i'ch helpu i ddod i benderfyniad. Ceir rhai ffynonellau gwybodaeth a chymorth pellach ar dudalen 7.

Beth y mae NICE wedi'i ddweud?

Dengys tystiolaeth nad yw'r driniaeth hon yn gweithio ym mhob claf, a bod posibilrwydd o broblemau difrifol o ganlyniad i'r llawdriniaeth. Os yw meddyg am ddefnyddio'r driniaeth hon, dylai sicrhau ei fod yn cymryd camau ychwanegol i egluro'r ansicrwydd ynglŷn â pha mor dda y mae'n gweithio a pha mor ddiogel ydyw. Dylai hefyd egluro'r triniaethau eraill sydd ar gael i'r claf. Dylai hyn ddigwydd cyn i'r claf gytuno (neu beidio â chytuno) i gael y driniaeth. Dylai'r claf gael y daflen hon ac unrhyw wybodaeth arall fel rhan o'r drafodaeth. Dylid hefyd roi trefniadau arbennig ar waith ar gyfer monitro'r hyn sy'n digwydd i'r claf ar ôl y driniaeth.

Sylwadau eraill gan NICE

Cyn y cynigir llawdriniaeth, caiff y rhan fwyaf o gleifion sydd â dirywiad macwlaidd gwlyb sy'n gysylltiedig â henaint eu trin â chyffuriau a elwir yn gyfryngau ffactor twf endothelaidd gwrthfasgwlaidd, sy'n rhwystro'r pibellau gwaed yn y llygad rhag tyfu. Mae tystiolaeth yn awgrymu os nad yw claf yn ymateb i driniaeth â chyffuriau, ei bod yn debygol na fydd y driniaeth hon yn gwella ei olwg chwaith.

Trin dirywiad macwlaidd gwlyb sy'n gysylltiedig â henaint drwy droi'r macwla ac yna'i ail-leoli yn y llygad

Yr enw meddygol ar y driniaeth hon yw 'trawsleoliad macwlaidd â retinotomi 360° ar gyfer dirywiad macwlaidd gwlyb sy'n gysylltiedig â henaint'.

*Efallai nad hon yw'r
unig driniaeth bosibl
ar gyfer dirywiad
macwlaidd gwlyb
sy'n gysylltiedig â
henaint. Dylai eich
tîm gofal iechyd
siarad â chi
ynghylch
p'un a yw'n addas i
chi a pha opsiynau
triniaeth eraill sydd
ar gael.*

Ni chaiff y driniaeth ei disgrifio'n fanwl yma - siaradwch â'ch arbenigwr i gael disgrifiad llawn.

Yn y llygad, mae'r retina yn gorchuddio wal gefn pelen y llygad a hon yw'r haen o gelloedd sy'n gyfrifol am greu golwg. Mae dirywiad macwlaidd yn effeithio ar y rhan o'r retina sy'n gyfrifol am olwg manwl (y macwla). Oherwydd bod dirywiad yn digwydd mewn pobl hŷn fel arfer, caiff ei alw'n 'ddirywiad macwlaidd sy'n gysylltiedig â henaint' hefyd. Mae dau fath - 'sych' a 'gwlyb'. Achosir y ffurf wlyb gan waedu yng nghefn y llygad a achosir gan dwf pibellau gwaed newydd, a gellir colli golwg yn gynt nag yn y ffurf sych.

Nod y driniaeth hon yw gwella golwg drwy ail-leoli'r macwla fel ei fod yn gorwedd dros ran iachach o belen y llygad nad yw twf pibellau gwaed newydd wedi effeithio arni. Caiff disg o retina â'r macwla yn ei ganol ei ryddhau o wal y llygad, ei gylchdroi ychydig ac yna'i ailgysylltu.

Bydd angen llawdriniaeth arall fis neu ddau yn ddiweddarach.

Oherwydd bod y retina wedi'i gylchdroi, bydd golwg y claf ar ôl y driniaeth wedi'i gylchdroi hefyd. Caiff hwn ei gywiro yn yr ail driniaeth, lle y caiff pelen y llygad ei chylchdroi i'r cyfeiriad arall.

Beth mae hyn yn ei olygu i mi?

Os yw eich meddyg wedi cynnig y driniaeth hon i chi, dylai ddweud wrthyfch fod NICE wedi penderfynu nad yw pob claf yn cael budd o'r driniaeth, ac y gall cymhlethdodau difrifol ddatblygu o ganlyniad i gael y driniaeth. Nid yw hyn yn golygu na ddylid cyflawni'r driniaeth, ond dylai eich meddyg egluro beth mae'r driniaeth yn ei olygu yn llawn a thrafod y manteision, y risgiau a'r triniaethau amgen posibl gyda chi. Dim ond ar ôl i'r drafodaeth hon gael ei chynnal y dylid gofyn i chi p'un a ydych am gytuno i gael y driniaeth hon. Dylech gael gwybodaeth, gan gynnwys y daflen hon, a'r cyfle i drafod y driniaeth gyda'ch meddyg cyn i chi wneud penderfyniad.

Efallai y byddwch am ofyn y cwestiynau isod

- Beth yn union yw'r driniaeth hon?
- Beth yw'r manteision posibl?
- Beth yw'r tebygolrwydd y bydd y manteision hynny yn berthnasol i mi? A allai'r driniaeth wneud i mi deimlo'n waeth?
- A oes triniaethau eraill ar gael?
- Beth yw risgiau'r driniaeth?
- A yw'r risgiau'n fach neu'n ddifrifol? Pa mor debygol ydyw y byddant yn digwydd?
- Pa ofal fydd ei angen arnaf ar ôl y llawdriniaeth?
- Beth fydd yn digwydd os aiff rhywbeth o'i le?
- Beth allai ddigwydd os na chaf y driniaeth?

*Gallech ddewis cael
y driniaeth hon, cael
triniaeth wahanol,
neu beidio â chael
triniaeth
o gwbl.*

Crynodeb o fanteision a risgiau posibl

Ceir disgrifiad bras o rai o'r manteision a'r risgiau a welwyd yn yr astudiaethau a ystyriwyd gan NICE isod. Edrychodd NICE ar saith astudiaeth o'r driniaeth hon.

Pa mor dda y mae'r driniaeth yn gweithio?

Mewn astudiaeth o 25 o gleifion a gafodd y driniaeth hon a 25 a gafodd fath o driniaeth laser a elwir yn therapi ffotodeinamig (PDT), roedd saith claf yn y grŵp cyntaf yn gweld yn well pan edrychwyd ar eu cynnydd ar ôl 12 mis. Ni wellodd golwg y cleifion yn y grŵp therapi ffotodeinamig. Nid oedd gwahaniaeth o ran sgoriau ansawdd bywyd rhwng y grwpiau pan edrychwyd ar eu cynnydd ar ôl 24 mis. Nododd astudiaeth o 50 o gleifion fod 33 o gleifion yn gweld yn well, bod 14 o gleifion yn gweld dim gwell a bod golwg tri chlaf wedi dirywio ar ôl 21 mis. Nododd astudiaeth o 64 o gleifion fod 32 o gleifion yn gweld yn well a bod golwg saith claf wedi gwaethygu'n ddifrifol ar ôl 12 mis.

Mewn astudiaeth o 12 o gleifion a gafodd y driniaeth a 12 a gafodd grafft clwt, roedd y grŵp cyntaf yn gweld yn well ond roedd golwg y grŵp grafft wedi gwaethygu pan edrychwyd ar gynnydd y cleifion ar ôl tair blynedd.

Dangosodd astudiaeth o 55 o gleifion fod cyflymder darllen y cleifion wedi gwella o 71 gair y funud ar gyfartaledd i 105 gair y funud erbyn 12 mis ar ôl y driniaeth.

Yn ogystal ag edrych ar yr astudiaethau hyn, gofynnodd NICE am farn cynghorwyr arbenigol hefyd. Mae'r cynghorwyr hyn yn arbenigwyr clinigol yn y maes hwn o feddygaeth. Dywedodd y cynghorwyr mai'r ffactorau llwyddiant yw retina cysylltiedig, gallu gweld yn well a gallu darllen yn gynt.

Risgiau a phroblemau posibl

Yn yr astudiaeth o 50 o gleifion, cofnodwyd achosion heb eu cynllunio o ddatodiad mewn chwe allan o'r 25 o gleifion a gafodd y driniaeth. Mewn astudiaethau o 90 a 64 o gleifion, cofnodwyd achosion o ddatodiad y retina mewn 19% o gleifion (ni nodwyd nifer y cleifion) a phum claf.

Yn yr astudiaeth o 24 o gleifion, roedd angen trydedd driniaeth ar ddau glaf lle cafodd y retina ei gylchdroi ormod. Mewn astudiaeth arall, cofnodwyd bod y retina wedi llithro o'r safle terfynol a ddymunwyd mewn dau allan o 75 o lygaid.

Yn ogystal ag edrych ar yr astudiaethau hyn, gofynnodd NICE am farn cynghorwyr arbenigol hefyd. Mae'r cynghorwyr hyn yn arbenigwyr clinigol yn y maes hwn o feddygaeth. Dywedodd y cynghorwyr bod problemau posibl eraill yn cynnwys meinwe craith yn ffurfio yn y llygad, chwyddo neu ddirywiad yn y macwla, a golwg dwbl. Gallai fod risg o niwed pellach i'r macwla o ganlyniad i afiechyd sy'n dychwelyd.

Rhagor o wybodaeth am ddirywiad macwlaidd sy'n gysylltiedig â henaint

Gall NHS Choices (www.nhsdirect.wales.nhs.uk) fod yn fan da i gael gwybod mwy. Efallai y gall eich gwasanaeth cyngor a chysylltiadau cleifion (a elwir yn 'PALS' fel arfer) lleol roi gwybodaeth a chymorth pellach i chi. Am fanylion am holl ganllawiau NICE ar ddirywiad macwlaidd sy'n gysylltiedig â henaint, gan gynnwys y driniaeth lle caiff y rhan o'r retina yr effeithiwyd arni ei hail-leoli gan ddefnyddio pwyth, ewch i'n gwefan yn www.nice.org.uk

NICE

Mae NICE yn llunio canllawiau (cyngor) i'r GIG ynglŷn ag atal, canfod a thrin gwahanol gyflyrau meddygol. Ysgrifennir y canllawiau gan arbenigwyr annibynnol gan gynnwys gweithwyr gofal iechyd proffesiynol a phobl sy'n cynrychioli cleifion a gofalwyr. Maent yn ystyried pa mor dda y mae ymyriad yn gweithio a pha mor ddiogel ydyw, ac yn gofyn barn cynghorwyr arbenigol. Mae'r arweiniad Techlechydd yn berthnasol i'r GIG cyfan yng Nghymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Disgwylir i staff sy'n gweithio yn y GIG ddilyn y canllawiau hyn.

I gael rhagor o wybodaeth am NICE, ei waith a sut mae'n gwneud penderfyniadau, ewch i www.nice.org.uk/aboutguidance

Mae'r daflen hon yn ymwneud â 'thrawsleoliad macwlaidd â retinotomi 360° ar gyfer dirywiad macwlaidd gwlyb sy'n gysylltiedig â henaint'. Mae'r daflen hon a'r canllawiau llawn a anelir at weithwyr gofal iechyd proffesiynol ar gael yn www.nice.org.uk/HTG216

Rydym yn annog sefydliadau gwirfoddol, sefydliadau'r GIG a chlinigwyr i ddefnyddio testun o'r llyfryn hwn yn eu gwybodaeth eu hunain am y driniaeth hon.

National Institute for Health and Clinical Excellence

MidCity Place, 71 High Holborn, London, WC1V 6NA; www.nice.org.uk

ISBN 978-1-4731-8129-8

N2252 1P 12 May 10

Gwybodaeth am arweiniad Techlechydd NICE 216

© National Institute for Health and Clinical Excellence, 2010. All rights reserved. This material may be freely reproduced for educational and not-for-profit purposes. No reproduction by or for commercial organisations, or for commercial purposes, is allowed without the express written permission of NICE.